

ቃለ-መጠይቅ ምስ ጴጥሮስ ሰሎሞን

መጻገፍ

እዚ ስዒቡ ካብ እንግሊዝ ናብ ትግርኛ ተተርጉሙ ቀሪቡ ዘሎ ቃለ-መጠይቅ ዕላል፡ ገዲም ተጋዳላይ ህዝባዊ ግንባር ኣቶ ጴጥሮስ ሰሎሞን ምስ ህቡብ ኣመሪካዊ ጋዜጠኛ፡ መምህርን መሓዛ ህዝቢ ኤርትራን ዳን ኮነል፡ ኣብ 23 ነሐሴ 2001፡ ኣብ ኣስመራ ዘካየዱ ዕላል'ዩ። እቲ ቃለ-መጠይቅ ምስ ናይ ካልኦት ገዳይም ተጋዳልቲ ዕላል ተጠቓሊሉ ኣብ 2005፡ ብመልክዕ መጽሓፍ ዝተሓትመ ኢዩ። ኣርእስቲ ናይቲ መጽሓፍ፡ “ዕላል ምስ ኤርትራውያን ናይ ፖለቲካ እሱራት” ዝብል ኢዩ። ናይ ኣቶ ጴጥሮስ ሰሎሞን ቃለ-መጠይቅ ኣብ ገጽ 124-134 ይርከብ። ኣቶ ጴጥሮስ ጠቐስዎ ዘሎ ዕብዳንን ዝርጋንን (እንኮላይ ዕጥራን) ኣቶ ኢሰያስ ኣፍወርቂ፡ መስደመም ጥራይ ዘይኮነ፡ ከም መራሕ ሃገር መጠን ፈጸምዎ ኢልካ ክትኣምኖ ዘሸግር ግዕዙይ፡ ብባህልን ስነ-ምግባርን ህዝቢ ኤርትራ ዘሕንኽ ተግባር ኢዩ። ኣብዚ ኤርትራ ብወግዒ ናብ መደበር ውልቀ-ምልካዊ ስርዓት ዝተቐየረትሉ ሻድሻይ ዓመት ንምዝካር ንቀራረበሉ ዘለና ሳምንታት፡ ከምዝን ካልእን ዝኣመሰለ ጽሑፋት ናብ ቋንቋታት ኤርትራ ተተርጎምካ፡ ናብ ህዝቢ ምቕራብ ኣገዳስነቱ ስለ ዝተኣመነሉ፡ እቲ ጽሑፍ ከም ዘለዎ ተተርጎሙ ቀሪቡ ኣሎ።

23 ነሐሴ 2001

እዚ ዕላል'ዚ ኣብቲ ኣብ ኣደባባይ ሰማእታት ዝርከብ መንበሪ ገዛ ስድራ ቤት ኣቶ ጴጥሮስ ሰሎሞን ኢዩ ተኻይዱ።

ቅድሚ ነታ ድምጺ እትቐድሕ መሳርሒት ምውልዕይ፡ ጴጥሮስ ካብ 1992 ኣትሒዙ ገለ ነገራት ባህ ይብሎ ከም ዘይነበረ፡ እነተኾነ ግን ካብቲ ዝካየድ ዝነበረ ጽንኩርን ኣጠቓላልን መስርሕ ዳግመ ህንጻት ሃገር ነብሱ ከግልል ከም ዘይክእለ ሓቢሩኒ ኔሩ። ካብ ሸዑ ኣትሒዙ ኢሰያስ ውልቀ-ምልካዊ ጠባያት እንዳማዕበለ ይመጽእ ከም ዝነበረ ይርድኡኝ እንተነበረ፡ ስኽፍታቱ ግን ብዘይካ ንዑቕብ ኣብራሃ ብዛዕብኡ ንካልእ ብኣግኡ ዘተንበሃሉ ሰብ ኣይነበረን።

ካብ መፍርቅ ተሰጎታት ኣትሒዙ፡ ክልተ ጊዜ ካብ መዝነት ሚኒስትር ወጻኢ ጉዳያት ኣሰናቢቱ፡ ኣብ ካልእ ፖለቲካ ዘይብሉ መዝነት ክምድቦ ንኢሰያስ ሓቲትዎኝ እንተበረ ኢሰያስ ግን ከም ዝኣበዮ ሓቢሩኒ። ስዒቡ፡ እታ ሃገር ብዛዕባ ሓዛቶ ዝነበረት ኣንፈት ጉዕዞ ንኢሰያስ ርእይቶ ምስ ኣቕረበሉ፡ ናብ ሚኒስትሪ ሃብቲ ዓሳ ተቐይሩ። ንብዙሓት ሰባት መቐዳዕቲኝ እንተመሰሎም ንዕኡ ግን ግልግል ኢዩ ኔሩ።

እቲ ኣብ ቴፕ ዝተቐርጸ ዕላልና፡ ኣብ ጊዜ ምምስራት ውድብ፡ (ምስጢራዊ) ስልፍን ድሒሩ ዝተገብረ ጉባኤታትን ዝነበሩ መራሕቲ በዓል መንዮም ብዝብል ሕቶ ኢዩ ጀሚሩ። ንዝርዝር ኣስማት ብዝርኢ ጥብቆ ተመልከት።

ዳን፡ ምስ ድሩዕ ተዘራረበ ኔረ። ታሪኽ ጠቐሱ ክዛረብ እንከሎ፡ ከም ዝጠቐሰለይ ...

ጴጥሮስ፡ ድሩዕ ጸሓፊ ኢዩ። ጸሓፊ ድማ ልዕሊ ወተሃደር ብልጫ ኣለዎ።

ዳን፡ ርግጸኛ ኣይኮንኩን ...

ጴጥሮስ፦ አይማታእን'የ። ዝመስለኒ'የ ዝሣረብ።

ዳን፦ ሮመዳን ኣብ 1994 ካብ መሪሕነት ክግለፍ እንከሎ ከም ዝረአየ፣ ገለ ነገር ክገብር ይግብኦ ከም ዝነበረን ግን ከአ ዋላ ሓንቲ ከም ዘይገበረን'የ ዝገልጽ።

ጴጥሮስ፦ ሮመዳን ዝተባህሎ ኢዩ ጌሩ እምበር ኣብቲ ጉዳይ ኣይነበረን።

ዳን፦ ከምኡ'የ ዝበለ ድሩዕ። እቲ ጉዳይ ከምኡ'የ ኔሩ 'መስለኒ።

ጴጥሮስ፦ ሮመዳን እቲ ናይ ብሓቅን ሮመዳን እቲ ገጸ-ባህርይን በበይኖም ኢዮም።

ዳን፦ ረብሓ ሃገር ስለ ዘቐደመ ኣብ ቆይቂ ክኣቱ ኣይደለየን።

ጴጥሮስ፦ መጻኢ ፕረዚደንት ናይዛ ሃገር ንምኳን ንእሽቶ ትብዓት ጥራይ'ያ ተድልዮ ነይራ። ክኸውን ዝኸእል ሰብ'ዩ ኸአ። ኣዝዩ ህቡብ'ዩ። ግን ጠባዩ ኣይትፈልጦን ኢኻ። ኣዝዩ ድሁል፣ ዝወጸሉ ድሁል ኢዩ። ንመጀመርያ ግዜይ ትማሊ ኢዩ ፈሊጠዮ። ሕጂ ንዓይ ብፍርሂ ይኸሱኒ ኣለዉ። ነዛ ሃገር ንውድብ ሕቡራት ሃገራትን ንኣመሪካን ኣሕሊፍካ ሂብካይ ይብሉኒ ኣለዉ። ኣነ ዝብሎ ዘለኹ ኸአ “ሕራይ፡ ንሰኻ ምስክር ኢኻ፣ እንታይ ኢኻ'ሞ ክትብል።” ግን ከአ ርግጸኛ ኢዩ። ኢሰያስ ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ዋላ ሓንቲ ኣይክብልን ኢዩ። ንዓይ ኣብ ቤት ፍርዲ ክኸሰኒ እንተደለየ 'ውን ክምስክረሉ ዝኸእል ሰብ ከም ዘየለ ርግጸኛ ኢዩ። ላግጺ ኢዩ፣ ሓቂ ዘይበሉ ጠቐነ።

ዳን፦ ብብልሽውና ክኸሰኻ ፈቲኖም ኔሮም። እዚ 'ውን ኣይሰርሐን።

ጴጥሮስ፦ ብልሽውና! ክሳብ ሕጂ፣ ክልተ ወርሒ ምሉእ፣ ሽዱስተ ናይ ጸጥታ ኣባላት ኣዋፊሮም ኣብ ሚኒስትሪ ሃብቲ ዓሳ ሃሰው ይብሉ ኣለዉ። ሓደ'ኳ ኣካውንታንት የብሎምን። ዋላ ገንዘብ ሰሪቐ እንተዝኸውን 'ውን ክረኽብዎ ዝኸእሉ ኣይኮኑን። ትም ኢሎም ጥራይ ሰባት የበሳብሱን ይኣስሩን ኣለዉ። “እንታይ ትፈልጡ” እንዳበሉ ይሓትዎም ኣለዉ። እንተዘይተሃረብኩም ኣብዚ ክትብልዩ ኢኹም ይብልዎም ኣለዉ። እዚ ግህሰት ሰብኣዊ መሰል ኢዩ። ትማሊ ያሲን ተፈቲሑ። ሓደ ወርሕን ዓሰርተ ክልተ መዓልትን ተኣሲሩ። ከምዚ ዝስዕበ ኢሊኒ “ኣብ ጸላም'የ ኔረ። ድምጺ ናይ ኣብ ከባብየይ ዝነበሩ ሰባት ግን ይሰምዕ ኔረ። ኣብኡ ትሽዓት ዓመት ከም ዝገብርን ከም ዝተገረፍኩን ነጊሮምኒ። ግን ተስፋ ኣይትቐረጽ ኢሎምኒ።” ንሰበይቱ ናብ ቤት ፍርዲ ክትከይድ ሓበረዮ። ምናልባት 'ውን ብኸምኡ ከይኸውን ተፈቲሑ። ኣብዚ ሃገር ደፊሩ ዝሓትት ሰብ የለን። ብዛዕባ መሰል ሀብብስ ኮርፕሽን 'ውን ደፊሩ ዝሓትት የለን።

ዳን፦ ምስኻ ድዩ ዝሰርሕ ኔሩ ሓቀይ፣

ጴጥሮስ፦ እወ። ኣዝየ'የ ሰንቢደ። ያሲን ወዲ ጢዮዩ። ዓፋር'ዩ። ብዛዕባ እዚ ፖለቲካዊ ዝፈልጦ ዋላ ሓንቲ ነገር የብሉን። ጅግና'ዩ። ኣብ ባሕርያ ላዕለዎይ ኣዛዝን ፍሉጥ ሓንባሲ ውሽጠ-ውሽጥን ኢዩ ኔሩ። እዛ ሃገር ካብ ዘፍረየቶም ብሉጻት ሓደ ኢዩ። ሰበኽ-ሳግም፣ ገፋፍ ዓሳ ወዲ ጢዮዩ። ተጋዲሉ፣ ብኣዛዝነት ኣገልጊሉ፣ 12 ክፍሊ ወዲኡ። ኣብ ኤርትራዊ ማእከል ሓንባሲት ውሽጠ-ውሽጠ (Eritrean Diving Centre) ላዕለዎይ ሓላፊ ኔሩ። ኣዝዩ ዝድነቐ ክኢላ ሓንባሲት ውሽጠ-ውሽጠ ኢዩ። ብዛዕባ ሓንባሲት ውሽጠ-ውሽጠ ብዙሕ'ዩ ዝፈልጥ። መዘወሪ ፍቓድ ዘለዎ፣ ጀላቡ ክዝውር ዝኸእል ባሕረኛ ኢዩ። ብዛዕባ ባሕሪ ዘለዎ ኣፍልጦ ዓሚቑ ስለ ዝኾነ፣ ኣብ ዝኾነ ናይ ቱሪዝም ካምፓኒ ዝበለጸ ኣማሓዳሪ ክኸውን

ዝኸአል ሰብ ኢዩ። ብዛዕባይ ገለ ነገር እንተተዛረበ ኢሎም ነርባዓን ክልተን መዓልታት ዳጉኖሞ። ኣዝዩ የገርመኒ፣ ንምንታይ'የ ተጋዲለ 'ውን የብለኒ።

ዳን፦ ንግግርካ ኢኻ ተጋዲልካ፣ ነዚ ኣይኮንካን ተጋዲልካ።

ጴጥሮስ፦ ማለተይሲ ከምዚ ዓይነት ነገራት ክትርኢ እንከለኻ ተስፋ ትቐርጽ። ያሲንኮ ከምዚ ኢሉኒ፡ “ኣነ ዓፋር'የ፣ ብዛዕባ'ዚ ዝወረደኒ በደል ክሓተለይ ዝኸአል ዋላ ሓደ ዘመድ የብለይን።” ኦ ... ! ብጣዕሚ'ኳ'የ ዘሕዝን።

ዳን፦ (ሓንሳብ ኣቋርጽ ኣቢሉ፡ ኣብ ጠረቤዛ ናብ ዝነበረት ስእሊ ኣመልኪቱ)

ጴጥሮስ፦ በዓልቲ ቤተይ'ያ፣ ሕጂ ኣብ ኣመሪካ'ያ ዘላ።

ዳን፦ ጓልካ ኸ፣

ጴጥሮስ፦ እታ ሓንቲ ጓለይ ኣብዚ'ያ ዘላ። ክልተ ድማ ኣብ ኣመሪካ ኣለዋ። እሞኸ ደኣ፡ ኣበይ ኣሎ እቲ ሕቶታትካ፣ ንዓ'ባ ገለ ወስ ኣብል።

ዳን፦ ክሓተካ ዝደለኹ ሕቶ፡ ኣቐዲምካ ጀሚርካዮ ዝነበርካ ኢዩ። ኣበናይ ነጥቢ'የ ነገራት ጽቡቕ ይኸይድ ከም ዘየለ ኣቐዲሙ ዝተረደኣካ፣ ካልኣይቲ ሕቶይ ድማ ስለምንታይ ክትዛረብ ነዊሕ ወሲዱልካ፣ ብዛዕባ'ዚ ጉዳይ'ዚ ምስ ካልኦት ሰባት ኣብ ዝዘራረበሉ እዋን ዝለዓል ሓደ ሕቶ ኣሎ - ስለምንታይ ክሳብ ሕጂ ጸኒሕኩም።

ጴጥሮስ፦ ከም ዝመስለኒ ኢሰያስ ዋና ኣሳሳዪ ኢዩ። ኣተሓሕዛ ሰባት ይኸአለሉ'የ ጥራይ ዘይኮነ፣ ሰባት ከም ዘይተኣኻኸቡ ናይ ምግባር ረቂቕ ክእለት 'ውን ኣለዎ። ሰባት ክበኣሱ እንከለዉ ንሱ ይፍሳህ። ይጥቀመሉ ድማ ኔሩ። ንነዊሕ እዋን ንኹልና ብኸምዚ በሊጽና ኢዩ። ካብ ብጽቱ ተፈልዩ ናይ በይኑ ዓለም ክነብር ካብ ዝጅምር ነዊሕ ጌሩ'የ። ነዚ ደንጉና ኢና ፈሊጥናዮ። ኣብ ዝፈለጥናሉ እዋን ድማ ድሕሪ ማይ ናብ በዓቲ ኮይኑ።

ዳን፦ ካብ 1992 ጀሚርካ ተስፋ ክትቆርጽ ከም ዝጀመርካ ገሊጽካ ኔርካ።

ጴጥሮስ፦ እስኪ ድያርየይ ክውከስ'የ እንደገና።

ዳን፦ መዓስ ኢኻ ማኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ኔርካ።

ጴጥሮስ፦ ኣብ 1994። ኣብ ጥቅምቲ 1992 ማኒስተር ምክልኻል ኮይኑ።

ዳን፦ ክሳብ መዓስ ...

ጴጥሮስ፦ ክሳብ ለካቲት ወይ መጋቢት 1994።

ዳን፦ ናብ ማኒስተር ሃብቲ ዓሳ መዓስ ተቐይርካ፣ ኣብ 1998 ድዩ።

ጴጥሮስ፦ ኣብ 1997።

ዳን፦ እንታይ ስለ ዝገበርካ ኢኻ ተቐይርካ።

ጴጥሮስ፦ ብዙሕ ርእይቶ አሎ ብሳታላላ ...

ዳን፦ ዑቕብ አብርሃ ከም ዝሓበረኒ፡ ናብ ኢሰያስ ነቐፌታዊ ደብዳቤ ጽሑፍካ ኔርካ። ንሱዮ እቲ መዘዝ በሃላይዮ።

ጴጥሮስ፦ ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ኣብ ዝነበርክሉ እዋን፡ ኣብ ሽግር አእትዮኒ ዝብሎ ነገር፡ ኣብ ጉዳይ ሱዳን ዝነበረኒ መርገጺ ኢዩ። ምስ ሱዳን ኩናት ክንገጥም ኣድላይ ኣይኮነን በሃላይ ኢዩ ኔረ። ኣነ ንዑደት ስራሕ ንወጻኢ ኣብ ዝገሸክሉ እዋን፡ ከይፈለጥኩ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድና ተብቲኹ ጸኒሑኒ።¹

ዳን፦ እዚ ኣብ መጀመርያ 1995 እንድዩ ሓቀይ፡

ጴጥሮስ፦ ኣብ ዘየለኸሉ ስለ ዝተገብረ ኣዝዩ ኣቕጢቡኒ። ድሒሩ 'ውን ጉዳይ የመን ስለ ዝሰዓበ፡ ብዙሕ ርእይቶታት ነይሩዮ። እንታይ ከም እተገብረ ኣይፈለጥኩን ... ግን ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ክኸውን ከም ዘይደሊ ሓቢረዮ። ክልተ ግዜ ነገረዮ፡ “ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ክኸውን ኣይደልን ኢዩ” ኢለዮ። “ስለምንታይ፡” ኢሉኒ። ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ክኸውን ብቕዓት ከም ዘይብለይ ነገረዮ። “ልክዕ ኢዩ፡ ነገራት ከምቲ ኣብ ሜዳ እንክለና ዝነበሮ ኣይኮነን ዘሎ። ክንቅይሮ ግን ብዙሕ ግዜ ኣለና።” ኢሉኒ። እንተኾነ ግን፡ ኣብቲ ሓላፍነትቲ ክቕጽል ይኸእልዮ ኢለ ከም ዘይኣምን ነገረዮ። ኣብ ካልእ፡ ፖለቲካዊ መዝነት ኣብ ዘይብሉ ቦታ፡ እንተኸድኩ ከም ዝሓይሽ ነገረዮ። ሚኒስተር ሃብቲ ዓሳ ምስ ኮንኩ ኣዝየየ ተሓጽሰ።

ዳን፦ ብመንጽር ቁጠባዊ ዓቕሚ ክርእ እንክሎ፡ ነዚ ሚኒስትሪ'ዚ ፈጻምካ ኢኻ ለዊጥካዮ።

ጴጥሮስ፦ ብሓቂየ ዝብለካ ራእይ ኔሩኒ። ገለ ነገር ክገብር እደሊ ኔረ። ብዙሕየ ዝብህግ።

ዳን፦ ጉዳይ የመንከ ከመይ ነበረ፡ ነቐፌታ ኔሩካ ዶ፡ ርእይቶኻ ተሓቲትካ ዶ፡

ጴጥሮስ፦ ከዘንትወልካየ። ሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያት ምስ ኮንኩ፡ ኣብቲ መጀመርታ፡ ሓደ ዓውደ-መጽዕናቲ ኔሩና። ብዛዕባ ገለ ጉዳያት ተመያይጥና። ብዛዕባ ክኸሰት ዝኸእል ዝኾነ ሕማቕ ተኸእሎታት ተዘራሪብና። ምስዘን ሰለስተ ሃገራት፡ ማለት ጅቡቲ፡ ኢትዮጵያ፡ የመን ጸገም ክህልወና ከም ዘይግባእ ተረዳዲእና። ክህሉ ይኸእል ዝበሃል ጸገማትን እንታይ ክግበር ከም ዝኸእልን ገምጊምና። ብኸመይ ክውገድ ይኸእል ተዘራሪብና። ከምቲ ትፈልጦ ግን፡ እቲ ጸገማት ሓደ ድሕሪ ሓደ ከሉ ተኸሰቲ። እቲ ዝኸፍኦ ተኸእሎታት ዝበልናዮ ኩሉ ተኸሰቲ። ክበሃል ዝኸእል ነገራት ተዘራሪብናሉ። ሰባት ነዚ ኸሉ ጸገማት ክፈትሑ እንተድኦ ዘይክእሎም ዕሸነትዮ። እቲ ከጋጥም ዝኸእል ጸገማት ንፈልጦኳ እንተበርና ተዓጻጻፍነት ዝበሃል ግን ኣይነበረናን።

ዳን፦ ወተሃደራዊ ኣሃዳታት ክግደሙ ትእዛዝ ዘመሓላለፈ መንዮ፡ ኣብ ኩሉ ኣጋጣምታት ኢሰያስ ድዩ፡ ንኣብነት፡ ኣብ ጉዳይ የመን፡

ጴጥሮስ፦ ጉዳይ የመን፡ እቲ ታሪኽ 'ውን ብጭቡጥ ፍሉጥ ኣይኮነን። ኣብኡ የመናውያን ከም ዝነበሩ፡ ምርድዳእ ከም ዘይነበረ ተነገሩ። ድሒረ ኢዩ ፈሊጦ ኣነ ንባዕላይ። ነገራት

¹ ኣብ ታሕሳስ 1994፡ ብሰሪ ካብ ሱዳን ተበጊሶም ንኤርትራ ዝወገኡ ዝነበሩ እስላማውያን ተቐዋምቲ፡ ኤርትራ ምስ ሱዳን ዝነበራ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድና ብቲኻ ከም ዝነበረት ይዝከር።

ብኸምኡዮ ዝኸይድ ኔሩ። ትፈልጥ ዲኻ፡ ሚኒስትርና “ክፍሊ መጥፋእቲ ሓዊ” ኢዮ ዝብሃል ኔሩ። ፕረዚደንት ብልዕሌና ቦምባ ይድርቡ’ሞ ሽዑ ንሕና ኬድና ነቲ ባርዕ ነጥፍኡ።

(ተሌፎን ስለ ዝተደወለ ዝዘርብና ሓንሳብ ተቋረጸ። ቀጺልና ብዛዕባቲ ኣብ ክራማት 2000፡ ድሕሪቲ ምስ ኢትዮጵያ ዝተኸየደ ሳልሳይ ዙርያ ወተሃደራዊ ግጥም፡ ንኢሰያስ ኢጋጢምም ዝነበረ ኩነታት ኢና ተዘራሪብና)

ዳን፡- ሽዑ ከቢድ ነቐፌታታት ዶ ይወርዶ ኔሩ።

ጴጥሮስ፡- ብኸቢድ ተነቐፉ፤ ግን ከኣ ሕሉፍ ድርቅና ኔርዎ። “ስለምንታይ ኢኹም ኣኹባ ትጠልቡ ዘለኹም፡ ኣኹባ ክጽውዕ ኣይደልንዮ።” ኢሉና። “እንታይዮ ኣድላይነት ናይ ኣኹባ፤ ኣኹባ ኣይክጽውዕንዮ። ኣድላይነት ናይ ኣኹባ ኣይተራእየንን። ህዝቢ ኤርትራኽ ብዛዕባዚ ሓቲቱኒ ድዩ፤ ንሰኻትኩም እንታዎት ኢኹም።”

ዳን፡- ኣነ ‘ውን ነዚ ዘምሰልስል ተሞክሮ ኢጋጢሙ ኔሩ። ኣብ 1988 ክረኽቦ ምስ ከድኩ። ትፈልጥ ትኸውን፡ ኣብ ሰማንያታት ነፍሲ ወከፍ ዓመት ንሚዳ ይመጽእ ኣይነበርኩን። ምክንያቱ ኣብ ስድራይ፤ ምስ ደቀይ ጸገም ኔሩኒ። ስለዚ፡ ንምድግጋፍ እንተሓገዝ ብዝብል ንግራስ ፍትሰ ኢንተርናሽናል መስሪተዮ። ብዝኾነ፡ ቃለ-መጠይቕ ጌረ ምስ ወዳእኩ፡ ከምዚ ኢሉኒ፡ “ትፈልጥ ኢኻ፡ እዚ ግራስ ፍትሰ ዝበሃል ዋላ ሓንቲ ዘፍርዮ ነገር የብሉን። መጥፍኢ ግዜኻ ኢዩ ኔሩ። እቲ ክጽሕፎየ ዝበልካና መጽሓፍ እንተትጽሕፎ ግን ብዙሕ ምሓገዝካና።” ሻቡ ግልብጥ ኢሉ፡ ሓንቲ ነገር ከይተሃረበ ዕዝር ኢሉ ከይዱ። ግርማ ኣስመራም ኔሩ ሽዑ። ሓንቲ ክሕግዝ ግን ኣይከኣለን።

ጴጥሮስ፡- ግርማ ተበላጺ ኢዩ። ኣብ ወጻኢ ጉዳያት ምሳይ ኔሩ። ኩሉ ነገር ድማ ይነግሮ ኔረ። ዓርኪ የማነ ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ኣመሪካ ኣምባሳደር ክኸውን ይደሊ ኔሩ። ሓደ ነገር ግን ክነግረካ፡ ፕረዚደንት፡ ግርማ ዝረብሕ ሰብዮ ኢሉ ፈጸሙ ኣሚኑ ኣይፈልጥን። ኣብ ቅድሚኡዮ ዝብሎ ነይሩ። ከም እትፈልጡ፡ ሰውራውነት ኣብ ሂወትካ ክትሓልፎ ካብ ዝግብኣካ መስርሓት ሓደ ኢዩ።

ዳን፡- ምናልባት እዚ ሕጂ ክሓቶ ደልየ ዘለኹ ሕቶ ግዜኡ ሕጂ ዘይክኸውን ይኸእልዮ። ብመንጽር መትከልካ ክትርእዮ እንከለኻ ግን ሎሚ ኣብ ከመይ ዝበለ ኩነታት ዘለኻ ኮይኑ ይስመዓካ።

ጴጥሮስ፡- ብሓቂ ክሃረብ፡ ኣነ ትስፉው ሰብ ኢዩ።

ዳን፡- ዋላ ሕጂ፤

ጴጥሮስ፡- ድሌት ህዝቢ ከርዊ ዝኸእል ስርዓት ክንሃንጽ ንኸእል ኮይኑ ይስመዓኒ። እዚ ኣጸጋሚ ክኸውን ይኸእልዮ። ብነገራዊ ድሌታት እንተርእዮ ግን ህዝቢ ብልጽግና፤ ማዕርነት፤ ውሕስነት ኢዩ ዝደሊ። ብኹሉ መልክዓቱ ህዝቢ ራህዋ ዘለዎ ሂወት ኢዩ ዝደሊ። እዚ እቲ ጽቡቕ ሕልምታት ዝብሃል ኢዩ፡ ከተዐውቶ ድማ ይክኣል ኢዩ። እዚ ክዕወት ዝኸእል ካብ ሞንጎቲ ዝበለጸ ዝበሃል ሓሳባት ከተወዳደር ምስ እትኸእል ኢዩ። እዚ ምስ ዝግበር፡ ዝኾነ ኣካል ከይዕብልልን ዊን ዝበሎ ከይገብርን ውሕስነት ይተክል። ኣብ ሓደ ሕብረተሰብ ካብ ዝኾነ ነገር ንላዕሊ ሓሳብካ ብናጸ ናይ ምግላጽ መሰል እቲ ዝዓበየ ነገር ኮይኑ ይስመዓኒ። ቅድሚ ነዊሕ እዋን ንብሎ ዝነበርና ነገር ኣሎ፡ ንምልኪ ደርቢ ሸቃላይ ዝቐምና ኢና ንብል ኔርና። ሀይ! ንሰኻ ጸሊም ኢኻ፤ ንሰኻ ቀይሕ ኢኻ፤ ንሰኻ ጸዕዳ ኢኻ።

ወይ ኣብዚ ወይ ኣብቲዮ እቲ ጉዳይ፡ ኣብ ሞንጎ ዝብሃል ነገር የለን። ሓደ ዓይነት ሕብሪ ትመርጽ እንተኾነኳ እቲ ጸገም ኣማራጽታት (መሃዝነት) የብልካን ማለት ኢዩ።

ዳን፡- ምስ ኢሰያስ ንመወዳእታ ግዜ ዕቲብ ቃለ-መጠይቕ ዘካየድኩ ኣብ 1994 ኢዩ። ሽዑ ብዛዕባቲ ብሉይ ፖለቲካ ክሃረብ እንከሎ ዳርጋ ሃይማኖት ዓይነትዮ ኔሩ ክብል ሓቢሩ። ብርግጽ 'ውን ከምኡ'ዮ ኔሩ። ኣእምሮ ብዛዕባ ሓደ ነገር ካብ ዝግባእ ንላዕሊ እንተደኣ ተባሒቱ ሓደጋታት ከም ዘለዎ ኣጠንቂቐ። ይኹን እምበር ንሱ ንባዕሉ ብልሽውና ውልቀ-ሰባት ብዝፈጠሮ ስኽፍታ ኣእምሮኡ ተባሒቱ'ዮ ኔሩ። ብዛዕባ እቲ ዝብሎ ብዙሕ ነገራት 'ውን ኣእምሮኡ ፈጸሙ ተባሒቱ ከም ዝነበረ ርኡይ'ዮ ኔሩ።

ጴጥሮስ፡- ሓቂ 'ሓይሽ'፡ ኣብ 1994 ኣብዚ ሃገር ዘሰከፍ ብልሽውና ዝነበረ ኣይመስለንን። ይኹን እምበር፡ ንሱ ካብ ካልኦት ዝተፈልየ ክመስል ይፍትን ኔሩ። ብዘይክኡ ካልኦት ኩሎም ብልሽባት ከም ዝኾኑ ኢዩ ዝሃረብ ኔሩ። እዚ ልክዕ ከምቲ ኣብ ሰማንያታት ዝገበሮ "ጎስጓስ ሰለስተ ሓለፋታት" ዝበሃል ውጥኑ፡ ልክዕ ከምኡ'ዮ። ከምኡ'ዮ ዝገብር ኔሩ። ኣብ መሪሕነት ዘለዉ ብልሽባት ም'ኳኖም ነቶም ንኣሽቱ ይነግሮም ኔሩ። ልክዕ ከምኡ'ዮ ዝብል ኔሩ። ኣብ መወዳእታ ሽዑ በዕሩኹቱ፡ ብበዓል ደሱ ፓፓዮን ካልኦትን ጀሚሩ።²

ፓፓዮ ፈራህ እንተዘይነብር፡ እዚ ሰብዚ (ፕረዚደንት)፡ ኣብ ጃፓን፣ ታይዋን፣ ወይ ሆንግ ኮንግ፡ ምስ ጌይቫ ዝተብሃላ ኣመንዝራታት ይፍጽሞ ንዝነበረ ዝሙት ክንደይ ዝኣክል ገንዘብ ከም ዝኸፈለሉ ክሃረብ ይኸእል ኔሩ ኢዩ። ኩሎም እቶም ሰሪቆም ዝበሃሉ ሰባት ካብ ዝሰረቑም ገንዘብ ዝበዝሐ ኢዩ። ነዞን ጌይቫ ዝበሃላ፡ ኣብ ጃፓንን ሆንግ ኮንግን ዝርከባ ኣመንዝራታት ካብ 50 ክሳብ 70 ሺሕ ዶላር ኢዩ ዝኸፈለን ኔሩ። ከመይ ጌሮም ይፍስሁ ከም ዝነበሩ የዕልሉና ኔሮም ኢዮም - ብፍላይ ፓፓዮ። ነዚ ናብ ናቕፋ'ሞ ምለወጦ፡ ሽዑ ንህዝቢ ኤርትራ ክንድዚ ዝኣክል ገንዘብ ንኣመንዝራ ከፊልና ኢሉ ክነግር ይግብኦ ኔሩ። እዚ ሰብኣይዚ (ፕረዚደንት) ነዞም ሰባት እዚኣቶም ይኸሶም ኣሎ። ግን ከኣ ንባዕሉ ይዓብድ ኔሩ። ኣይፋሉን! ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ነገር ገንዘብና ከነጥፍእ ኣይግብኣናን ክብል ኔርዎ። ኣልኣሚን ኣብ 1982-1983፡ ኣብ ፓሪስ፡ ካብቲ ብህዝቢ ዝተወፈየ ገንዘብ BMW ዝዓይነታ መኪና ዝእኳ ተባሃሉ ተኸሲሱ ኔሩ። ነታ መኪና ዓዲግዎ።

ዳን፡- እንታይ ይገብር ኔሩ ሽዑ ኣብኡ።

ጴጥሮስ፡- ሓደ እዋን ሓላፊ ክፍሊ ወጻኢ ጉዳያት ኔሩ። እዚ ሰብዚ ኣብቲ እዋን'ቲ BMW ዝዓይነታ መኪና ዝዓደገ ኢዩ። ሕጂ ብዛዕባ ብልሽውና ይሃረብ ኣሎ ...

ዳን፡- ማንም ሰብ ካብ ብልሽውና ሓራ ኣይኮነን። ግን ከምቲ ዝበልካዮ ኣዝዩ ዝጋነን ናይ ብልሽውና ጸገም የለን። እቲ ቐንዲ ጉዳይ እዚ ኣይኮነን ክኸውን ዘለዎ።

ጴጥሮስ፡- ብልሽውና ኣብዚ ሃገር ዓቢ ጸገም ኮይኑ ኣይርአየንን። ምህላዉ ኣሎ። ካብ ብልሽውና ነጻ ዝኾነ ሕብረተሰብኻ የለን። ምስ ካልኦት ሃገራት ኣወዳዲርካ ግን ኤርትራ ኣዝያ ብልሽውቲ ኣይኮነትን። ብልሽባት መራሕቲ ኣለዉ። እንተተረኺቦም ድማ ብጽኑዕ ክትሓዙ ይግባእ። ሕጂ ግን መዓልታዊ ኢዩ ዝሃረብሉ ዘሎ። ኣብ ጋዜጣታት 'ውን ኩሉ ሰብ

² ኤርምያስ ደበሳይ (ፓፓዮ)፡ ህዝባዊ ግንባር ካብ ዝምስረት ኣትሒዞ ኣባል ውድብ ዝነበረን ኣብ ሰብዓታትን ሰማንያታትን ድማ ከም ኣባል ማእከላይ ሽማግሌ ዘገልገለን ገዲም ተጋዳላይ ኢዩ። ሓደ ካብቶም ኣብ መወዳእታ 1996፡ ብብልሽውና ተጠርጢሮም ዝተኣሰሩ 90 ላዕለዎት ሓለፍቲ ግንባርን ሓለፍቲ ናይቲ ዝዓበየ ንግዳዊ ትካል ህዝባዊ ግንባር፡ ኩባንያ ቀይሕ ባሕርን ኢዩ። ክሳብ ሎሚ (2004 - እቲ መጽሓፍ ዝተሓተመሉ ዓመት ም'ኳኑ'ዮ) ኣብ ቀይዲ ኣሎ።

የንብቦ አሎ፤ “እዞም መራሕቲ ብልሽዋት ኢዮም” ይብሃል አሎ። እዚ ምስሉይነት ኢዩ፤ ምስሉይነት።

ዳን፡- እዚ ናበይ ገጹ ዝኸይድ ይመስለካ፤

ጴጥሮስ፡- እንድዲ! ኣብ ክራማት ኣዝዩ ጽንኩር ኩነታት ይጽበዮ አሎ።

ዳን፡- ምርጫ ንዓመታ ገጹ ዝሰጋገር ኢዩ ዝመስል።

ጴጥሮስ፡- እንድዲ! ኣይገብሮን ‘ውን ይኸውን፡ ከምኡ’ዩ ዝመስል። ካብ ኣባልነት ማእከላይ ሽማግሌ ከደስክለና ክፍትንዮ። ኣብ ንድፊ ሕጊ ፖለቲካውያን ሰልፍታት ከም ቃሕትኡ ኣብዝሓ ድምጺ ክረክብ ኢዩ። ዕለተ-ሕንጻጽ ምርጫ ምስ ገበረ ድማ፡ ከምቲ ኣብ ህዝባዊ ግንባር ዝተለምደ፡ ኣብ ወተሃደራዊ ቤት ፍርዲ ኣቕሪቡ ክፈርደና ኢዩ።

ዳን፡- ቅድሚ ምርጫ፤ ቅድሚ ውድባዊ ጉባኤ፤

ጴጥሮስ፡- እወ ቅድሚ ምርጫን ቅድሚ ውድባዊ ጉባኤን። ብዛዕባ ጉባኤ ህግደፍ እንድሕር ኮንካ ትዛረብ ዘለኻ፤ ንሱ ዓቢ ጸገም ኢዩ። ኣብኡ ብዙሕ ሕቶታት ክለዓል ስለ ዝኾነ፡ ቅድሚ ኣብኡ ምብጽሑ ድሌቱ ክገብር ኢዩ ደልዩ ዘሎ።

ዳን፡- እዚ ኣንጻርኩም ጸለመ ንምክያድ ኣብ እምባትካላን ካልእን ዝተኻየደ ኣኼባታት ዘይወግዓዊ ኢዩ ኔሩ። ክትሳተፉ ወይ ክትውከሉ ‘ውን መሰል ዝነበረኩም ኣይመስለንን።

ጴጥሮስ፡- ኩሉ ዘይሕጋዊ ኣኼባታት ኢዩ ኔሩ።

ዳን፡- ተዓዲሞም ዝመጹ ኣጋይሽ ጥራይ ኢዮም ኔሮም። ካልእ ተወሳኺ ኣኼባታት ክህሉ ድዩ፤

ጴጥሮስ፡- ኣይፋሉን፡ ኣይመስለንን።

ዳን፡- እዝስ ምድላው ንውድባዊ ጉባኤ’ዩ ዶ ክብሃል ይክኣል፤

ጴጥሮስ፡- ኣይኮነን። ቀልጢፎም ክወዳድእዎ ዝደለዩ ነገራት ስለ ዘሎ ኢዩ!

(ሓንሳብ ኣቋሪጽና)

ዳን፡- እቲ ናይ ኩናት ፍጻመታት፡ ብፍላይ ድማ ሳልሳይ ዙርያ ናይቲ መጥቃዕትን ምዝላቕ ካብ ባረንቱን ሕጂ ዝዘረበሉ ዘሎ ይመስል፤ ግን ከኣ ኣይዘረበሉን ኢዩ ዘሎ። ከም ዝሰማዕክዎ እቲ ናይ ምዝላቕ ውሳኔ ኢሰያስ ንበይኑ ዝወሰኖ ውሳኔ ኢዩ ኔሩ። ካልእ ዝቐረበ ኣማራጽታት፡ ማለት ካብ ዓሰብ ምዝላቕ፤ ንሳልሕ ገጽካ ምንስሓብ ከም ዝነበረ ‘ውን ይዘረብ ኢዩ። ኣብዛ እዋን እዚኣ ንዝነበረ ኩነታት ኣመልኪቶም ኢዮም ድማ ንዓኻ፤ ንዑቕብን ንብርሃንን ዝሓምዩኹም ዘለዉ።

ጴጥሮስ፡- ቅልውላውኻ ኢዩ ኔሩ። ንሳልሕ ምምላስ ከም ምርጫ ኣይቀረበን። ህግደፍ ንሳልሕ ክንምለስ ምኅንፍን እንደገና ካብ ጎበታት ክንቃለስ ምኅንፍን ንህዝቢ ከእምኖ ይጽዕር ኔሩ። እዚ ግን ኣማራጺ ኣይነበረን። ርእይቶና ንጹር ኢዩ ኔሩ። ድሕሪ ባረንቱ፡ ካብ ዛጎንባሳ ምዝላቕ፤ ናብ ከባቢ ዓሰብ ገጽካ ምዝላቕ፤ ነቲ ናይ ሰላም እማመ ምቕባል፤

ከምኡ 'ውን አንጻር መንግስቲ ኣመሪካ ከም ዘይኮንካ ምርግጋጽ ዝብል ኢዩ ኔሩ። በቃ! ከምኡ ኢዩ ኸኣ ተጌሩ። ንሱ (ፕረዚደንት) ግን ኣይተቐበሎን።

ዳን:- ምዝላቕ ካብ ባረንቱ፣ ምዝላቕ ካብ ዛጎንባ፣ ምዝላቕ ካብ ... ፣

ጴጥሮስ:- ካብቲ ኣከራኻሪ ቦታታት ምዝላቕ። እዚ ማለት ድማ ነቲ እማመ ሰላም ምቕባል ማለት ኢዩ። ምኽንያቱ ኢትዮጵያውያን ዝደልዩዎ ዝነበሩ ካብቲ ኣከራኻሪ ዝበሃል፡ ብሓይሊ ዝሓዘናዮ ቦታታት ከነዝልቕል ኢዮም ዝደልዩ ዝነበሩ። እዚ ማለት ድማ ነቲ እማመ ሰላም ምቕባል ማለት ኢዩ። እቲ ስነ-ሞገት ከምኡ ኢዩ ኔሩ፤ ካብቶም ዝተባሃሉ ቦታታት ምዝላቕ፣ ነቲ እማመ ሰላም ምቕባል፣ ናይ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ዓቃብ ሰላም ሰራዊት ክኣቱ ምፍቃድ፣ አንጻር ኣመሪካ ከም ዘይኮንካ ድማ ምርግጋጽ። ኣብ መወዳእታ ድማ ከምኡ ኢዩ ኮይኑ።

ዳን:- አንጻር ኣመሪካ ከም ዘይኮንካ ምርግጋጽ ማለት እንታይ ማለት ኢዩ፣

ጴጥሮስ:- ኣመሪካ አንጻርና ኢያ፣ ኣመሪካ ከምዚያ፣ ኣመሪካ ከምቲያ ... ይብል ኔሩ። ትፈልጥ ኢኻ፣ ኣብ ዲፕሎማሲ ክትዕወት እንተኾንካ፣ ብውሑዱ ተሓጋጊዝካ ክትሰርሕ ምኻንካን፣ ጸር ከምዘይኮንካን ከተእምን ኣለካ።

ዳን:- እቲ ካብ ኣከራኸርቲ ቦታታት ምዝላቕ ዝብል ሓሳብ ካብ ዝምዕብል ክንደይ ጌሩ ኔሩ፣

ጴጥሮስ:- ኩሉ ነገር ኣብ ውሽጢ ሓደ ሰሙን ኣቢሉ ኢዩ ተፈጸመ።

ዳን:- ደድሕርቲ ስዕረት፣ ወይ ድማ ከምቲ ብዙሕ ሰብ ዝብሎ፣ ደድሕርቲ “ምዝላቕ” ካብ ባረንቱ ድዩ መጸኡ፣

ጴጥሮስ:- እወ። ንሱ ኢዩ ኔሩ እቲ ሕቶ። ኣዝዩ ተረቢሹ ኔሩ። ካብ ዛጎንባ ከንሳሕብ ኣይደለዮን ኔሩ። ኣየንሰሓበን ከኣ። ደሓር ግን ከዝልቕ ተገዲዱ። ሽዑ በቲ ዝተበሃልናዮ መሰረት ኢና ኣዝሊቕና ኢሉ። እዚ ግን ሓሶት ኢዩ፣ ምኽንያቱ ሽዑ ንሰንግፊኳ ክከላኸለላ ይኸእሉ ኣይነበሩን።

ዳን:- ካብ ዓሰብ ምዝላቕ ዝብል ዘረባ 'ውን ኔሩ ይብሃል፣ ሓቂ ድዩ፣

ጴጥሮስ:- ዓሰብ ደሓን ኢያ ኔራ ምኽንያቱ እቲ ኣብኡ ዝነበረ ኣዛዚ በሊሕ ኢዩ ኔሩ። ኣብ ግዚኡ ኢዩ ኣዝሊቐ።

ዳን:- ብኢደ-ወነኑ ድዩ ጌርዎ፣

ጴጥሮስ:- እወ፣ ከዝልቕ ተነጊርዎ።

ዳን:- ምሉእ ብምሉእ፣ ወይስ ክሳብ ኣበይ፣

ጴጥሮስ:- ናብ ክከላኸለሉ ዝኸእል ቦታ ከዝልቕ ተነጊርዎ።

ዳን:- ካብ ዓዲ ቐይሕ ምዝላቕ ዝብል ሓሳብ ከም ዝነበረ 'ውን ሰሚዑ።

ጴጥሮስ፦ ብሃዕባ እዚ ኣይፈለጥኩን። ግን ዝኾነ ሰብ ኣይምገበሮን። እቲ ጉዳይ፡ ከምቲ ዝብልዎ ዘለዉ ብመደብ ዝተገብረ ምዝላቕ ኣይነበረን። ብሃዕባ እዚ ክሃረቡ ኣይክእሉን ኢዮም። ግን ተደፊኦም ኢዮም። ከምኡ ስለ ዝኾነ ኢዩ ንሰንጻፊ ገዲፎማ። እቲ መወዳእታ ዝጻለብሉ 'ውን ኣምላኽ ዝበሎ ኢዩ፡ ኣይኮነን ድዩ፡ ኣቐዲሞም ቅድሚ ምድፍኦም እንተዝገብርዎ ግን ኣብ ዝሓሸ ቦታን ኩነታትን ምሃለዉ ኔሮም። ብውሑዱ ንሰንጻፊ ወይ ድማ ኣብ'ቲ ጥቕኡ ንዘሎ ቦታታት'ኳ ምተኸላኸልሉ። ስለዚ፡ ነዚ ኸሉ ነገራት ንምሸፋን ብዙሕ ይሃረብ ኣሎ ፕረዚደንትና። ሕጂ ድማ፡ ኤርትራ ትሕቲ ፕረዚደንት ኢያ፡ ፕረዚደንት ድማ ልዕሊ ኤርትራ ኢዩ ይብልና ኣሎ።